

Велимир Петров
Татков поменик

Първа част

Към Татко всички се обръщаха с Жорж – (Георги Петров: 1896–1971). Като малък, да не разбере нещо – не за моите уши, с Мама си говореха на френски. На гишето му в банката, пишеше: български, френски, турски. Поназнайваше немски и румънски.

Току-що проговорил, като ме питаха, си казвах името – Вили Жош Тоф.

Като полягваше, с книга и топла тухла на ишиаса, обичах да се гушвам в него и да го гъделичкам с носа си – обичах миризмата му; беше чистофайник и неокосмен излишно. Правех го и като голям и женен.

Разкажи нещо, от Едно време...

Съпротивляваше се лениво:

– Нали съм ти разказвал...

Означаваше, че вече пощи паметта си.

– Казвал съм ти, дето съм роден в каруцата, на път... Записали ме в първото следващо село – Климентиево. Така е и по паспорта ми. Оттогава не съм стъпвал в това село. Родът ми е от Арбанаси.

– Арбанасчани не са ли арнаути – и се гърчечат?

– Ами! Нали си знам братовчедите, не е ставало дума, но се разселиха оттам. Бил съм на една годинка, като сме дошли в Русе. Дядо ми Юрдан беше гигант, с едър кокал, на него сме се метнали. С ей-такива големи чизми – ще да са били петдесети номер...

– Чак пък! Малък си бил, струвало ти се е.

– Дечурлигата тичахме след него, да му мерим табаните и крачката, с дълги сламки. Тия измервания му харесваха, забавяше комично крачка, сучеше големите мустаки и ни черпеше със захарчета, нямаше бонбони... С друго – кажи-речи, не съм го запомнил.

– Помниш ли дядо си Петра? – пита Татко.

– Малко, бях над тригодишен като почина; помня като ходихме с Мама на посещение в Болницата, с количката ми, лятната; щото слизах в движение, вървах, вървах, умарях се, качвах се – хем Болницата е съвсем до нас. Помня стаята, двуетажни нарове, мъжете – мустакати и с дълги бели гащи – с вързанки и ни гледат вторачено. Дядо беше с голям комбал на врата – рак на гърлото ще да е било. Не ми дадох да го пипна. Помня го в къщи; играя си с калпака му – миришеше на люто и пушек. Нищо особено – черпеше ме с леблебии и стафиди.

– Като беше в силата си, беше буен. Печалбите не го спохождаха; все сменяше разни търговии, белким прокопса – пак се издънваше. Майка ти все ми натяква, че като чиновник в Търговската банка, му издействах заем, станах му и гарант, та до вчера, дето се вика, плащах с лихвите. Всичките му работи бяха едни – недомислени! А инак – не мож' му излезеш на глава, не мож' го надприказва. Като дете се опита да ме прави търговец. Докара цял каик дини и пъпеша от остров Батин, огромна камара, дето сега са Халите – да ги продавам. Той – на другия край. Криво-ляво, има мющерии. Идва един пергишин, фиксира ме с очи, ръцете – на кръста, стъпи върху една диня и със замах я изтъркули назад, в тайфата им. Докато се заситиха. Нищо не можах да направя!

– Брат ми разправяше за сиренарския дюкян, доскоро беше работилница за завеси, пердета – срещу мебелния. С ей-онзи – дългия нож, с кокалената дръжка, си режел тънки, като пергамент, филии кашкавал, топели се в устата му.

– Уж му беше потръгнало! Оттам ти са паланцата и децимала – дето го беше взел Стефан Епитропов, да си тегли бебето, че го боядисал грозно сиво, като торпеден катер.

– Каквото изчукаше, го изпукваше, – намесваше се Мама, – голям сарахошин! Не се напиваше, опъваше софри за куцо и сакато; цигани му свиреха на ухо и разгологъзени циганки играеха между чиниите.

– Като беше в настроение, свиреше на флигорна! В казармата подавал сигналите. Имаше слух – как никой от нас не стана музикален.

– Ако разбере, че си се метнал на него, ще те хвърля в Дунава! – ме поглеждаше подозрително Мама, докато бях малък. – Три пъти се е женил! Е, имаше и добри страни. Разбираше от кухня! Като млада булка, не ми харесал нещо си манджата, вика: Утре, булка, аз ще сготвя! Почини си! Направи един гювеч, с много мръвки и го заля с десет яйца – чудо! Да не остана длъжна, викам, татко, с тези десет яйца и конски фъшки да беше залял, пак щеше да стане хубаво! Майстор беше! Доста неща от него съм научила! Е, гювеча го правя с пет яйца, и пак си става хубав. Само да има повече бамийки в него!

Добър или лош – нося му името като фамилно, а и той е единствен от прародителите ми, когото съм заварил жив. Помня го с повисналите мустаки, веждест, с червен пояс и гръмогласен. Като мене; където и да отида – все ми шъткат. Ботушите му дълго се търкаляха из вехториите; нахлузвах ги и тътрех из двора. Слагах си мустаци от вълна, вежди и подлагах на калпака навити вестници. Май ми харесваше да мязам на дяда! Женил се за три жени! Хората с една не могат излезе на глава!

Юнак!

– Казвал ли съм ти, като се срещнахме на Фронта, през Първата Световна! – почваше Татко при друг случай. Преди това се били съдърпали нещо, (като се заинатял...) – Аз бях конски фелдшер, кандидат-подофицер от кавалерията. Бях си избрал от боллука (многого), най-красивия и спокоен кон, изглеждах наперен. Това – някъде из Македонско. Дядо ти – редник от обоза, кара мобилизираната каруца на наши познати. Завил се с гъбина, познах го по конете. Бутнах го с нагайката, креснах: редник, защо не отдаваш чест при среща с по-старши; спри, изправи се и отдай три пъти чест! Прегърнахме се. Гледаха ни като гръмнати... Бях го забравил, ама дядо ти, като се върнахме, често го цитираше. Горд беше, че синът му, уж писарушка в цивилния живот – на Фронта какъв левент е!... Като казах Фронта, та се сетих: виждал си ми ходилата – без нокти; замръзнаха нея зима в ботушите, в стремената... липса на движение, дълъг преход. Конете, със замръзнала пяна – димят, а аз – вкочанен. Добре, че мина без ампутация. Оттогава – краката ми винаги студени като чукани: зиме, лете, едно и също. Нито се потят.

– Интересна работа! Тате, може ли, тази ти придобивка от Фронта, да се е предала наследствено на мене. Моите крака също – зиме и лете са еднакво ледени; не се потят. С едни чорапи мога да изкарам... Обърнаха ми внимание в казармата. Като новобранци дремем прави, на вечерна проверка; фатмакът се опива от красноречието си, с ръце отзад – ходи напред-назад пред строя; прави се на умен. Цяла вечност! Хеле: Свободни сте! – юруш да спим. Някой забелязал: където беше строят – всички чепици мокро отпечатани, от конденза на изпотените крака и ледената мозайка. Подробен отпечатък, с трийсет и двата кабъра на чепик и железното петало на тока! (По устав!) Само на моето място – нищо! Все едно – ме е нямало... И с едни партенки можех да карам дълго... То, разговорът ни много взе да удря на партенки, ами я кажи – Мама какво току те закача, като стане дума за него време, в Македонско... за някакви бозаджийчета... какво се подсмиваш?

– Като стана това, с краката, имаше една бозаджийка, засукана булка; знаеш, че обичам боза. Като се зажих, познат ме похвали на майка ти, че можело да има някъде, нещо като бозаджийчета... щото идвала да ми носи прясна боза в конската лечебница, дето си лежах. Ергенски истории!

– Баба ти Сийка почина (1911) млада. Бях петнайсетгодишен. Помня я като сурова жена, висока, с моите пъстри очи и едър кокал, като на сестра ми – леля ти Здравка. Вече сираци, а аз по-голям – се грижех за

малките ми сестра и братя – Иван и Сандьо (Александър).

– От баба ти Сийка имах трима вуйчовци – Кожухарови. Двата – бяха Голяма работа, всеки в неговото си... Познаваш единия...

– Помня го, вуйчо ти Пъшо (Парашкев Кожухаров). Приличаше на Тургенев... или поне – на негов герой. Научи ме да подвързвам библиотечно, с всичките салтанати: отвесна рамка, опънати конци, подшиване на всяка страница, парцалчета, туткал. Читалищен деятел. Имаше слабост към мене, с тия две дъщери.

– Братовчедките ми Надя и – тази нещастница – Мара. Като малка я хапа куче, затова...

– Ами! Чист менингит си е било или детски паралич; таквоз... изюдено... колко пъти се оплаквах на Мама – като малък ме опипваше и лигавеше... едвам се измъквах. Нали искаха да ми припишат къщата си срещу гледане на старини... Дума да не става! И ти – все ходиш да им слугуваш, а едвам дишаш!

– Братовчедки, а и самотни нещастници!

– Защо пък – нещастници! Надя зарови двама съпрузи, гледа за трети балама... или поне – квартирант. Нищо не са направили през живота си...

(Надживяха Татко с петнайсет, а Мама – и тя все им шеташе – с десет години!)

Парашкев Кожухаров – възрожденска фигура, по душа и призвание фанатик-театрал до немай-къде! Със съпругата си – артистката Цанка Кожухарова, имат голям дял, като артисти, с множество роли, в първите стъпки на Русенския театър. Много хора се кичеха с това, че са основатели на Театъра в Русе. В дебела папка, стъпка по стъпка, афиш след афиш, програми, снимки от спектакли, роли, счетоводни документи и договори; изрезки от вестници, беше подредил Вуйчо Пъшо; проследил гостувания на столични асове, русенски дарования; ту – общински, ту – само-дейни трупи и т.н. Артистът Иван Русев, роднина, прибра цялата документация. Съпругата му – Сийка Русева, талантлива и характерна, беше удостоена със „заслужила артистка“. Иван Русев беше невзрачен, слаб като артист, даваха му роли от миманса. С документацията обяви, че е един от основателите на Театъра, натиснаха по партийна линия, където беше по-изявен – и него удостоиха със звание.

Татко, покрай вуйчо си, също бил изкушен от Театъра, замествал болни артисти, помагал.

– Обичах магията на декори, туткал и прашна сцена. Бях им суфльор. Имам един лош сън, като съм с температура: суфлирам, духва

вятър и разпилява листите... Рецитирах; отървах се навреме! Остана дете понякога се бразайча с памучни мустаци и бради, да ви веселя. Помня цели роли наизуст! Сега звучат старомодно. Рецитирах на сбирките в Младежкия клуб на социалдемократите; Георги Токушев ме беше харесал, а Злата Токушева – майка ти. После спрях; те все с дамаджаните, по лозята и къшкочеве, хъшлалка работа – не харесах политиката!

Другият ми вуйчо – имаше ресторант в Женева. Виждах си снимката: големи витрини с рекламни надписи и фирма – РЕСТОРАНТ КОЖУХАРОВ; пред входа – самодоволен здравеняк, напъхан в три-четвърти голф на рибена кост и престилка, с цвете в бутониерката, върти синджирче; ще рече – навил си е на масрафа! С каскет... и бездетен! Е, няма връзка – едното с другото, де! Като най-голям от джинса, а и сравнително изучен подходящо, ме искаше да му помагам, а и да го онаследя. Чаках да порастнат сестрата, братята – аз им бях майката. Извадих документите. Взех да протакам – тъкмо се залюбихме сериозно с майка ти... Чичо ти Иван имаше нещо неприятности, като социалист; взе документите ми и замина под мое име. Установи се в Париж – уж художник-декоратор, а лепял тапети. Там се оженил, две дъщери, все с моето име. Би се като интербригадист в Испания – пак като Жорж Петров... Знаеш ги тези работи... На Никулина – жена си, българка от ломско, не казал и години наред получавах писма и снимки: На скъпия ми девер Иван... Не е смешно, щото след Девети истинският Иван се върна с едната си щерка – Жулиена, а аз получавах писмата – до мене, от „френските ми – жена и дъщеря – Марсела“.

Помня срещата ми с Чичо Иван, първите дни след Девети. Звънна се – мое задължение беше да отварям вратата. Най-често бяха червеноармейци с пелерини (валеше), каски и шпагини – така, че дулата да опират в гърдите ти, а на мене – в косата. Все нещо търсеха. Обикновено искаха ключовете и бензина на камиона оставен отсреща, пред строяща се къща – хитрост на бай Минчо Шофьора, живеещ на съседната улица. Беше... Татко! Но – не съвсем; с високо и много слабо девойче. Наведе се, вдигна ме на ръце и така влязохме. Под овчето му кожухче се подаваше парабелум. Не помня защо, му казвах – Чичо Ан. Бях почти шестгодишен – четях, пишех и смяха доста сносно, така, че не е било от детинщина. Братовчедка ми – Жулиена така и не проумя, защо наричам баща ѝ Магаре – на френски Ан.

Жулиена настаниха в пансион – за деца на заслужили за новия строй, където я помете след две години голямата менингитна епидемия. Бяхме се приятелили и го понесох тежко.

Чичо Ан се завърна в България по идейни съображения; с неговите френски, испански и руски, малко немски, с неговия политически и боен интернационален актив, можеше да направи кариера... пенсионира се по болест като старшина – въоръжена охрана в рафинерията на Петрол. Живяха в къшурката на жена му – Здравка, слаба като лозова пръчка, с ф-ррр-ен-ско рь-ръ-кане. Синът им – Христофор не ползва привилегии. Завърши ВИФ като футболист; учител е по физкултура, с наритани крака, слаботия като майка си. За компенсация – има ячка булка, химичка в ХЕИ; дарява ни ранчото с отрови за мишки, тъщи и други, щото – като всички отрови: пури, алкохол и други, са доволно скъпи. Имат две шерки.

Дъщеря ми, Люба беше вече големичка – прибирам се по обяд; на две преки от нас ме среща Карото, от МеВеРето. Знаехме се – художниците бяхме срещу задния им вход, а с жена му – от Балкантурист, имахме общи дейности по рекламата... та ме пита, познавам ли някой си Георги Петров. Помислих, че ме будалка, ама... с милиция – майтап (!). Да, казвам – случайно ми е баща. По объркания му поглед си личеше, че не се будалка. Живял ли е, вика, във Франция, бил ли е интербригадист... Включих и му ги обясних подробно, още там – на улицата... за да не ме привикват.

Какви хора! Каква милиция! Каква система!

Това – 1968! Чичо Ан – техен човек! Все болен от раняванията си; пращаха го по болници в Букурещ и Москва – добре. Имаше сносна пенсия – добре! Но това – оставаха му броени дни живот, жена му – първата, от Франция дошла да се видят, след толкова години и – не ги свързаха! Никулина питала, разпитвала, размотавали я, обещавали й – да почакала... Отишла по Черноморието, била и в Ломско, отдето е. Съдбата (милицията) – не пожела да се видят.

Чичо Ан почина, погребяха го. Никулина ни издири сама; с третата си дъщеря – Дениз.

Никулина – като емигрантка видяла какво ли не, сравнително (с нас) заможна францужойка от Кан; с ресторантче в Сент Тропе (но без Луй Дьо Фюнес); с полусляп и значително по-стар, втори съпруг – мосю Дюпон (под грижите на братовчедка ми Марсела)... вижда Татко – добре гледан... седемдесетгодишен (но не му личаха), мъж... и не можем да я убедим – че не е Нейният Жорж! Това е.

В смисъла на горното, ще добавя коментара на Татко, по него време:

– Ако Майка ви се беше навила да заминем, вече женени, за

Швейцария – тая неразбория нямаше да я има! Вие щяхте да сте швейцарци, аз щях да трансформирам Ресторантьорския бизнес в Банков – че му разбирам... И какво щяхме да ги правим толкова пари... Колко кокали можехме да си купим...

Милият Татко! По цял ден висеше по опашките, с другите пенсионери, за пушени кокали по трийсет и шест стотинки, които придаваха на ежедневните ни: боб, картофи и зеле – луксозен привкус. (С колегите му по опашки се поздравяваха при среща – с отривисто лаене!).

Здравей, Швейцарио!

Втора част

Другият татков брат, изтърсакът (последният) – Сандю (Александър), според очевидци, петнайсетгодишен се качил тайно на австрийски кораб. Преди също се запилявал с разни компании, но се връщал. Неспойна душа, як като биче, макар и невисок, изглеждал не според възрастта си. След четири-пет години ненадейно се върнал, с гайтанлия брич, меки чизми с кожени вързанки, унгарско елече и везана риза.

По тертипа на баща си – Дядо Петър, вдигнал голяма софра с циганска банда и разгологъзени танцьорки; наистина вдигнал софрата със зъби, както и два стокилограмови чувала – под мишниците. Казал, че е Газда (ръководител) на градинари в Будапеща и също така внезапно изчезнал, този път задълго.

Един зимен ден на 1952 година, се връщам от училище (бях първа година в Техническото); Татко и Мама на работа; брат ми по болници и санаториуми – таман туберкулозата го беше подгонила яката; на самообслужване – глася си обеда. Готварската печка набумкана на горно горене – за цял ден. Боба – на автомат, вече сварен, станал като мозък. Обичах го бял, незапържен, полят с олио и – червен пипер. Сипах си една голяма чиния, от шкафа в антрето взех олиото; бре, голям студ е, значи – олиото воалирало, полузамръзнало. Ръцете ми – и те измръзнали, без малко да изтърва шишето. Тежки да бях го изтървал! Ливнах болбол олио, посолих и бая червен пипер, отчупих от затопления на дилафа черен хляб голям залък и лакомо лапнах. Имам лошия навик – не закувам и към обед съм премаял от глад. Налапах от разкошния боб – и... ме перна през носа най-отвратителната ми миризма – на Рибено масло! Брат ми – туберкулозен, татко – с калцирана каверна от младини, аз – на отчет в Тубдиспансера, с жлези – вземахме по супена лъжица рибено масло, ако искахме да оживеем. Военни години, купонна система, бедност, недояждане... диспансерите бяха пълни; нямаше лекарства, нямаше и пилули рибено масло – само наливно. Докато го описвам, преживявам цялата гадост; стомахът и гърлото ми се бунтуват. Със запушен нос и пълна, гъста, мазна лъжица – веднага нещо кисело: туршия, зелева чорба... нищо не помага. Вонята те обсебва и – ресто... и пак, докато се получи. По тия причини не ям рибена чорба и риба на другия ден; а съм рибар и готвя чудесни чорби – за другите, с повечко девесил, по стари рибарски рецепти...

Таман се успокоих, очите ми още в сълзи, звъни се. Милиционер носи специално писмо, срещу подпис, неспопосано отваряно, с разни бележки по него. Писмо от Аржентина! Тогава беше абсурдно!

Събрахме се вечерта, четем:

Мили Братко, неznam дали си жив, здрав, както и Родата. Пише ти брата Сандю; то не аз, а друг един добър човек. Лежа в болница, със счупени ръце, и крака, и ребра, и други работи; (искаш да вметна, че писмото беше невъзможно написано, с още по-невъзможен почерк, с печатни букви и много непонятни чуждици, та го предавам по смисъл). Работата ми е добра, имам си строителна фирма, земекопна, предавам строежите с готови основи; друга немска фирма строи нагоре. Но имам друга страст: в почивните дни се състезавам с моторно колело, викат му мотоцикъл(!) До тука – добре! Падат и добри пари; но последния път се случи лошото – паднах, като катастрофирах и като лежа, си мисля целия живот. Колко години не съм ви прасал хабер. Пишете как сте. Аз съм женен и имам щерка. Прилагам фотографична карта.

Ваш Сандю.

Това беше писмото. На снимката – един типичен, старовремски българин, като борец; раменете му – от ушите, квадратна глава, рунтави вежди с дебела бръчка помежду, гъсти мустаки над яка челюст – копие на Дядо Петър; гледа от упор и упорито. В костюм, ръцете на коленете. Зад него две ефирни създания, направо красиви. По-младата – със скулите на татко си, но не я загрозяват. От надписа отзад: жената Малвина и щерката Раймонда.

Написахме отговор, пратихме и снимки. Татко е писал и Голяма молба, като биел на чувства: как го е гледал вместо майка – да прати за брат ми, който носи неговото име Александър, серия стрептомицин, за напредналия стадий на туберкулозата му. У нас тогава нямаше такива работи. След доста време се получи пакетче, колкото калъп сапун за пране, с дванайсет ампули и едно нелюбезно писмо, в смисъл – колко сме го охарчили. Пишеше, че не общуват с българи – само лошо от тях, той минавал за немец, да не му пишем често, да не го нарочат. Татко, разбира се, благодари и се извини... за писмото. Това беше цялата ни кореспонденция с Буенос Айрес.

След много години получихме от Раймонда писмо на английски, с некролог на Чичо Сандю и уверението й, че няма намерение да се жени!

На всичкото отгоре – била зъботехничка!

Излиза, че двамата ми чичовци са ме обзавели с братовчедки: французояка и аржентинка, на моите години и... стари моми. И не сме се виждали!

Леля ми Здравка, родната, а не на Чичо Ан, живееше на Войводова, срещу Каракашеви. Беше яка, сурова жена, по кальпа на майка си Сийка. Никога не я видях засмяна – не прежали големия си син Данчо, кръстен на дядо й. Помня Данчо в униформа на Столарското училище, с петлици и околожка на фуражката от зелено кадифе. После – в юнкерска униформа със светло-сините знаци на летец. Загинал на пост при бомбардировка на летището във Враждебна, с откъснат крак – докато го носели в одеалото, кръвта му изтекла. Беше едро момче. По-малкият – Петър, кръстен на дядо ни, служи след войната като танкист. Беше слаб, та изглеждаше дългич, непукист, автобояджия (колега ми бил, каза...), симпатично пиянде. Някой и друг път сме попиивали заедно (по-солидно на сватбата на сина му), разбираше му.

Даде ми рецепта: „Как се яде карагъоз (дунавска скумрия) на скара, при бойни условия!“ Основното беше, че се постила вестник вместо покривка, да не се накапела; в ригал (по-малкия брат на халбата) се сипва сол и долива с равни части оцет и олио. Опеченият на скара карагъоз (бива около 25 см.), още парещ, се хваща за опашката и на няколко пъти се топва в ригала; олиото като по-леко е отгоре; става някаква магия! Разтваря се на две дължини, маха се гръбнака, поръсва с копър – и се поема с обилно бяло – изстудено. Щяло да се чуе на два пъти „цвър!“: при топването в ригала и при поливането – вътрешно, с бялото...

Беше се изселил в някакво далечно село, изгубих му следите; научих – скоро починал.

Тя е една История с жилищата им!...

Леля Здравка и свако Григор живееха повече от скромно. Той беше работник в Тракцията, запомнил съм го все в униформа, дори и пенсионер; рисувах му (учебни) маслени портрети, беше безропотен модел – все настояваше да е с фуражката... Нямаха собствено жилище и гледаха един дърт пръч – Богдан, срещу завещана къщичка. Слугуваха му на този капризник, угаждаха му, перяха му посраните гащи, къпеха го; хептен като западна – го гледаха като пеленаче. Като почина – научиха, че променил завещанието; приписал къщата на хабер нямащи далечни роднини... Бях малък тогава, всичко чувах и запомнях, та много се впечатлих от думите: „... трябва да му разпилеят кокалите, на този мръсник Богдан, по всички посоки – кучетата да ги гложат.“ Представях си го

всичко това картинно, не ми беше ясно само – как ще се стигне до кокалите, трябва да се изчака да изгние ли или по друг, по-неприятен начин.

Не им стигаше тази поука, останали на улицата, пак склучиха договор за гледане, срещу една паянтова къщичка, с полубечови стаи и полуетаж, на Кея – сега там е рецепцията на Интерхотел Рига. Новата им питомка се казваше Петрана – изветряла чистофайница, мома даскалица – и тя не помнеше по какво – на всеки две минути си сменяше курса на приказките. Имаше огромна колекция от лично везани ризи и покривки с национални шевици, все момински блянове. Като наближеше Осми март, ги изваждаше и подреждаше на някоя централна витрина; живееше от един Осми март – до друг. Въобще нямаше намерение да умира! Не боледуваше, ядеше много и само по избор; все недоволна от обслужването. Свако Григор, напарен, периодично проверяваше в Нотариата – дали не се е отметнала. Заради Рига ги отчуждиха, събориха и две години плащаха наем докато им построиха апартамента. Бабето си отиде почти едновременно с лелята и свакоето.

Петю и жена му – Марчето, шивачка (тя си куцаше; на младини поне ѝ личеше, но с времето се разкуца както се полага), тъкмо заживяха най-последно нашироко, като хората; синът им – Гришата (на дядо си Григор) порасна, стана хубавец, играеше в някакъв ансамбъл; после ние играхме на сватбата му, както споменах по-горе. Освен на дансинга, играхме и на тото, на тази сватба: раздадох на всички сватбари по един плик с фишове, да сме ги попълнели, за късмет на младите, но да оставим по-повечко пари, та да е по-голям късметът. Така, че вечерята в лятната градина на Дунав, ни излезе като в бар на Лазурния бряг.

Скоро се разчу, че красивият Гришка и още по-красивата му и уста-та булка, опердашили доста сериозно и с последствия, свекъра и свекървата – и ги изгонили от апартамента!

За да приключо с леля ми Здравка, ще спомена още няколко неща, като стане дума:

Свако Григор до края на живота си беше жилин като котка; вече видимо стар, се катереше по покрива ни, да оправя керемидите, без да сме го карали. Имаше дълги ръце; казваше, че на железничарите са такива, щото мъкнели чанти с въглища за въщи, изсипвани от огнярите на определени места – по релсите (това по време и след войната).

Леля Здравка ме глезеше със сладкиши, като ѝ поправях електриките, но не ми даваше да си играя с рязаните от шперплат картинки на Данчо – държеше ги вместо иконостас около увеличената му и ретуширана фотография. Запомнил съм безбройните попски пения на

панихидите у тях; свещите, житото, приглушените разговори, суетнята.

Бях споменал, че преди живеяха срещу Георги Каракашев – художник и учител по рисуване в Столарското училище; с манталитет и творческо убеждение – привърженик на абсолютното наподобяване. Като стабилен партиен другар го изтеглиха в София за професор по театрална декорация в Художествената академия. Владееше занаята перфектно, но насади съветската школа и схващания за естетика, далеко от европейското изкуство... Та, като се местеха, синът му Владко (след време масития театрален критик Владимир Каракашев), оставил у леля ми, на съхранение, сандък с юношеската си литература, който въобще не потърси; но тогава леля го пазеше ревниво, даваше ми да чета от книгите, с условие: три вземам; връщам – три; и пак... Така успях да ги подменя: вземах три от Карл Май или Емилио Салгари, да речем – връщах три: Овчарчето Калитко или Симовата чета. Така се отървах от Ицко партизанчето, Павлик Морозов и прочие задължителна, училищна литература. И досега нямам никакви угризения, а и на Владо вече не му е било до Тримата скаути и Поразяващата ръка.

Георги Каракашев получи като театрален художник-сценограф всички титли и признание. Неговите студенти научиха от него занаята, но духа, естетиката – който си го е имал – измъкнал се е. Бай Георги е оставил в Русе и много живописни платна – в галерията ни ги има десетки. Грамотно направени, но мрачни, сиви и бутафорни. Мисля, че и като човек беше такъв.

Като се уволнявах от казармата, още с войнишка униформа, рисувах в подготвителен курс в Художествената академия – за приемните изпити. Мама, без да зная (призна ми след години), му се обадила да ме види какво правя и евентуално – да помогне с нещо. През една от почивките, моделът беше излязъл, ме потърси, поговорихме общи приказки. Мислех – случайно ме е познал; не го бях виждал от години. Казал й, че се шляя по коридорите, въобще не рисувам, че не гледам сериозно... Въпреки изминалите години, вече с авторитет на художник – ме заболя. Какво ли си е помислила Мама тогава.

След още доста години, по време на Конгрес на СБХ, с колеги – като Ръководство на русенските художници, го посетихме по негова молба за изложба в Русе. Трябваше да решим – има ли необходимите качества; такъв беше Редът – еднакъв за всички. После бай Георги казал, че като ме видял, разбрал, че изложба няма да има. Пак ме заболя – явно такава му е нагласата като човек, че така стават тия работи.

Извинявай, лельо Здравке, че покрай Тебе, разчоплих странични

сантименти!

Толкова по най-близката рода на Татко. Разбира се, има цяла върволица негови братовчеди, за някои само ще спомена:

Чичо Пенно – пощенски служител; ходеше все с униформата си и жълтото пощенско колело, което изпросвах да разкарвам из махлата. Дъщеря му – Лилито, черно, дългокрако дяволче, с бяла помпона, винаги хилнато, мой набор и инициатор – белалийка, а все аз – на топа на устата. Тя беше – знам всичко!

Братовчедка на Татко бе Майката на Блага Димитрова. Като гледам снимката на двете – опрели милно глави, виждам колко общи черти имаме: руси, едър овал, вежди, нос... На няколко пъти съм бил с Блага в близост, но не съм ѝ се представял. Причината, навярно, беше брат ми – молил я за помощ при литературните си първи стъпки; да не би да ме свърже с това; въпреки, че тогава не съм си и представял, че ще бъда изкушен от перото; а художествените ми позиции бяха творчески добре защитени... Тя срещи бяха все във връзка с културни събития, където бяхме на равни начала. Имаше и една, съвсем случайна. Обядвахме с режисьора Петко Константинов, в ресторантчето на ъгъла – Евлоги Георгиев и Граф Игнатиев. На масата – до и срещу мене седна Блага, явно чакаше някого. Дойде осиновената ѝ дъщеричка – вьетнамчето; видно – от училище, зачервена от студа, с тежка ученическа чанта. Гледах с умиление как тихо, с много кротост общуваха, приказваха – почти на ухо. Краката на детето не стигаха до пода, но маниерите му бяха премерени и като на възрастен – хранеше се прекалено възпитано. Уловила погледа ми, Блага кимна леко и усмихната...

Братовчедка на Татко беше танти Младена – вече стара, бивша учителка по френски, математика и още нещо... Беше едра, разцопана, с брада и брадавици – твърде нелицеприятна (в моите очи); винаги се оплакваше от немотия. Появяваше се като по часовник – тъкмо като седяхме да се храним, ядеше лакомо и си обираше чинията с по няколко големи залъка – купонната дажба на един от нас... Даваше частни уроци на закъсали ученици – наши съседи; и след уроците – у дома... След години Мама разправяше, че Танти Младена първа открила заложибите ми: „Мари, Любо – рекла, – синът ти е голяма фога! Едва – тригодишен, такива мурафети прави, преправя се – цял артист и с различни гласове и мимика си прави театро... да си го имате наум това нещо“

Имаше една красавица от Котел – Веска Малчева. На снимката – с котленска носия, на чешмата с менците, каква хубавица! Идваха често с мъжа си... пред очите ми се стопи – почина от туберкулоза.

Друга братовчедка – леля Ружка от Севлиево. Имаше периоди – все у дома, с приятелите си, с проблемите си и домочадието. През годините поддържаше една леко завехнала красота и коса – навита с усукани книжки. Да не говорим за вечната ѝ мигрена. Чичо Горчо пък поддържаше една постоянна подкожна руменина, редовно и уставно я бръснеше, като офицер от интенданството, до кацата с меда. Примъкваше разни благини: платове, ботуши, гъон и прочие, не ми е работа! Позамогнаха се, построиха голяма, двуетажна къща; Русе им отесня и се изселиха в София. Град голям – стандартът им се вдигна и... ни забравиха. Не зная защо, но не страдахме!

Братовчедът Парко от Провадия – винаги с бръсната огроомна глава; все ухилен; ядеше много лук с оцет – казали му, че помага за диабета... и отдалеко се усещаше; спяхме у тях в една жега, на чардака им; отдолу – дюкян със звънци, хлопотари и чанове: дингил, звън, дангърлангър... Беше ни гостувал, окомплектован с голям паламуд. Пушен!

Баща ми закъсна нея вечер; доведе – да преспи лектор (имаше такава мода) от Въздържателното дружество: писателя Георги Костакев. Нисичък и пълничък чичко; взе ме на коленете си, извади вестниче Въздържателче; накара ме да прочета негово стихотворение и заедно решихме първата в живота ми кръстословица, на въздържателна тема. Въздържател от мене не излезе, но по кръстословиците – съм цар! Скоро получихме редакционно писмо, че съм решил вярно кръстословицата и печеля едногодишен абонамент. Оттогава си ми остана едно пусто съмнение за такива печалби. Към края на абонамента излезе във вестничето некролог на Костакев, починал сравнително млад. Навярно тогава съм взел окончателното си решение – да Не се въздържам от някои благини. И, доколкото знам – не се!

Нея вечер, с паламуда, Парко сам се справи с виното, което специално ходих да купя от кръчмата на Камилата, с двулитровата синя емайлирана кана. Баща ми рядко си позволяваше по чашка, разреждана наполовина с чешмяна водица. От солидарност с лектора, се лиши и от нея. Парко, като извинение, направи научно съобщение, че виното било лекарство за диабета му, а и паламудът изисквал в такова да плува, в противен случай – бил отровен. Навярно Парко е спазвал стриктно тия рецепти, щото почина в доста напреднала старост.

Канех се да посетя братовчеда Георги, кръстен на баща ми; син на третия вуйчо, адвентист, все имаше неприятности с работодателите. Хубавец, набожността не му пречеше да си остане професионален ерген и коцкар – бил починал.

Мякват ми се силуети – все на таткови братовчеди – де по-такива...
де по-онакива.

Да се мякват! И ние ще се мякаме!

.....

Един ден Татко разчисти архивата си от тенекиения сейф; изхвърли
всичко – вече не вярваше, че ще се обърнат времената. Даде ми сребър-
ната монетка Истрия, предавана от баща на син; друго нямаше, къщата
си беше мамина. Арсен ми я вгради внимателно в пръстен, който след
време ще предам на сина ми – Велимир Младши. Така ще бъде, Татко!

КРАЙ

© Велимир Петров

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/11608>]